

Як любити ДИТИНУ

22 липня 2013 р. відзначалася 135-та річниця від дня народження Януша Корчак.

Януш Корчак (1878—1942) — «старий лікар» із по-дитячому блакитними очима. Сором'язливий, невисокий на зріст, він мав величезну силу волі, приголомшував усіх навколо своїми вчинками та справами. Корчак отримав беззаперечне право називатися Гуманістом. Його ім'я внесено у святці світової педагогіки та асоціюється з елементарною порядністю. Від нього ми отримали настанову, як любити своїх дітей. У всіх «педагогічних віршовіданнях» це ім'я впізнаване і шановане.

Януш Корчак у Києві

Увесь життєвий шлях Януша Корчак яскраво ілюструє, що випадковість і закономірність взаємопов'язані. Уперше поєднання цих двох діаметрально протилежних понять у житті історії Корчак відбулося під час його проживання у Києві.

Книга «Як любити дитину» була написана на київській землі. Це свого роду педагогічне Євангеліє. У ньому знаходимо такі слова: **«Поважайте... чисте, ясне, невинне, святе дитинство».**

Звідки у Корчак глибокі знання про те, що «ті, в кого не було безтурботного справжнього дитинства, страждають усе життя»? Він переконує: в царині інтелекту дитина перебуває на однаковому рівні з дорослими, «їй не вистачає тільки досвіду»; «дитина перевершує нас силою почуттів».

Київські адреси місць, де найчастіше бував Януш Корчак (у Києві він прожив усього три роки):

- у польській гімназії для дівчаток, яка належала В. Перетякович (вул. Володимирська, 47);
- в одному із сирітських будинків, що знаходився на вулиці Багговутівській (на жаль, номер будинку невідомий);
- у дитячому садку, відкритому на кошти М. Гольдшмідт-Бродської (вул. Ярославська, 40);
- у школі, що наслідувала теорію М. Монтесорі;
- у дитячому будинку, розташованому неподалік від мотоциклетного заводу.

10 ЗАПОВІДЕЙ ДЛЯ БАТЬКІВ

1. Не чекай, що твоя дитина буде такою, як ти, чи такою, як ти хочеш. Допоможи їй стати не тобою, а собою.
2. Не вимагай від дитини плати за все, що ти для неї зробив. Ти дав їй життя, як вона може віддячити тобі? Вона дасть життя іншому, той — третьому; це незворотній закон вдячності.
3. Не зганяй на дитині свої образи, злість, щоб у старості не їсти гіркий хліб. Бо що посієш, те і зійде.
4. Не стався до її потреб зневажливо. Життя дане кожному по силам, тому не будь абсолютно переконаним, що дитині легше, аніж тобі. Насправді, їй ще тяжче, тому що вона не має досвіду.
5. Не принижуй.
6. Не забувай, що найважливіші зустрічі людини — це її зустрічі з дітьми. Звертай більше уваги на них — ми ніколи не знаємо, кого зустрічаємо в дитині.
7. Не картай себе, якщо не можеш зробити щось для своєї дитини. Картай, якщо можеш, але не робиш. Пам'ятай, для дитини зроблено недостатньо, якщо не зроблено все.
8. Дитина — це не тиран, який заволодіває усім твоїм життям, не тільки плід плоти і крові. Це та дорогоцінна гама, яку Життя дало тобі на зберігання і розвиток у ній творчого вогню. Це вільна любов матері і батька, у яких буде рости не «наша», «своя» дитина, а душа, дана на зберігання.
9. Умій любити чужу дитину. Ніколи не роби чужій те, що не хотів би, щоб зробили твоїй.
10. Люби свою дитину будь-якою — неталановитою, невдахою, дорослою. Спілкуючись з нею — радій, бо дитина — це свято, яке поки що з тобою.

Читаючи класиків

Тут Януш Корчак знайомиться із **Марією Фальською**, відомою польською громадською діячкою, директором притулку Червоного Хреста для безпритульних польських хлопчиків.

У цей тяжкий час воєнних і революційних подій Януш Корчак працює педагогом у трьох муніципальних притулках для українських дітей. Голодує. Мешкає на вулиці Інститутській у підвальній кімнатці.

А ще — невтомно і щоденно працює над книгою «Як любити дітей». Чи знав Корчак провідні теорії, педагогічні системи?.. Певно, що ні. Просто ним керували любов до дітей, чесність і моральність.

Його внутрішні переконання виходили за межі поняття «національність». Він сам визначав свою національну приналежність і професію у різні часи по-різному: називав себе поляком, коли служив у царській армії, а євреєм відчув себе у 1930-ті роки.

Педагог, письменник, лікар, громадський діяч, філософ, він сам обирав свій фінал, був творцем свого життя. Іншого фіналу не могло бути.

Час стер із карти деякі адреси перебування. Але з'явилася адреса, де Януш Корчак «проживає» тепер. Це ліцей № 77, що на вулиці Шовковичній, 25. Пам'ять — це те, що робить людину вічною. Запалила цей вогник пам'яті **Світлана Василівна Петровська**, голова Українського Товариства Януша Корчака.

Не втрачають сенсу й мають актуальне звучання **й у наш час** дидактичні постанови Корчака:

- реформи в житті дорослих слід починати з мудрого влаштування життя дітей;
- реформувати світ — означає реформувати виховання.

Надзвичайно необхідною є гуманна педагогіка Януша Корчака саме сьогодні, коли ритм стосунків із дітьми зовсім інший.

Саме з його ім'ям пов'язують початок своєрідної світоглядної революції стосовно дітей. Варто було б прочитати такі його твори: «Як любити дитину», «Жартівлива педагогіка», «Правила життя», «Коли я знову стану маленьким», «Дитя людське», «Діти Біблії» та ін.

ЯНУШ КОРЧАК — ВИХОВАТЕЛЮ

Спочатку полюби тих, кого ти будеш виховувати.

Без вимогливості до себе немає вихователя.

Вихователь постійно працює над собою, щоб не втратити чуйність до дітей.

Дитина збагачує мене, дає мені досвід, впливає на мої погляди і почуття.

Дитина для мене — жива книга людської природи, і читання її навчає мене зрілості.

Не можна недооцінювати дитину. Вона знає про себе більше, ніж я про неї.

Вихователь, якого нудить від запаху брудних ніг, який не переносить неприємних запахів і втрачає душевну рівновагу... нехай якнайшвидше йде працювати у крамницю, контору, будь-куди, але більше не залишається поряд із дітьми, тому що немає нічого принизливішого, ніж заробляти на хліб, відчуваючи при цьому огиду.

Що більше у дитини свободи, то менша необхідність у покараннях.

Що більше захочень, то менше покарань.

Любити дитину — це високе мистецтво, якому потрібно навчатися все життя.

Пізнавай і виховуй самого себе, перш ніж виховувати дітей.

Будь чесним перед самим собою, щоб бути чесним перед дитиною.

Януш Корчак дорікав новенькому вихователю, який ще не ознайомився із правилами притулку:

— Ти вдарив дитину, а може вона капризувала, тому що...
Її ти вдарив, а себе при цьому — убив.

Ви кажете, що діти вас стомлюють. Ви маєте рацію.

Ви пояснюєте: потрібно спуститися до рівня їхніх понять.

Опускатися, нахилитися, згинатися, стискатися. Помиляєтесь.

Не від цього ми стомлюємось, а від того, що потрібно підійматися до їхніх почуттів.

Підніматися, ставати навшпиньки, тягнутися.

Читаючи класиків

Януш Корчак серед дітей

Зверніть увагу на збірник молитов: «Наодинці з Богом: молитви для тих, хто не молиться». У ньому подано 18 мотивів для тих, хто потребує розради.

У збірнику Корчак зазначає, що «у цьому світі багато жакливого, але найгірше те, що дитина боїться свого батька, свою матір, свого вчителя. Вона відчуває страх, боязнь замість того, щоб любити їх, довіряти їм». І промовляє: «Господи, пробач його за те, що він налякав бідолашну дитину».

Людина не може жити без віри. І Януш Корчак поглиблює цю думку: «Віра у майбутнє життя повинна пов'язуватись із дитиною як джерелом надії».

Однією з останніх фраз, промовлених Добрим лікарем, була фраза: **«Коли палають ліси, потрібно думати про троянди»**. Це перефразування польського прислів'я «Коли горять ліси, недоречно думати про троянди». Філософський зміст цих слів, на думку Корчака, трактується так: навіть у найтяжчі, найстрашніші часи люди повинні думати про прекрасне, істинне, святе. Для Корчака такою святістю була любов до дітей.

Із книги «Як любити дитину» (1914 р.)

Дитина приносить у життя матері чудову пісню мовчання. Від довгих годин, проведених поруч із дитиною, коли вона не вимагає, а просто живе, від думок, якими мати старанно огортає її, залежить, якою стане дитина, її життєва програма, її сила і творчість.

Післямова

У коловороті подій і вражень у житті людини, як маячки, інколи з'являються деякі спогади дитинства.

Такими спогадами для мене спливають у думках події у Бабиному Яру, пам'ять про батька Миколу Арсенійовича Сороку. Його життя закінчилось у Бабиному Яру 1943 року.

Наближалось визволення Києва. Знищували Сирецький концтабір. Особливо лютувало гестапо, куди потрапив батько (за те, що рятував дітей із Бабиного Яру та визволяв військовополонених). А з гестапо була пряма дорога у газову камеру Бабиного Яру.

Діти, врятовані батьком, після війни упродовж багатьох років підтримували з нашою родиною тісний зв'язок, дякували «дяді Колі» за життя.

Іноді я замислювалась над справедливістю чи несправедливістю людського буття. Тепер точно знаю — не міг по-іншому вчинити мій батько. Сімдесят років тому його не стало. Світла пам'ять Йому, «Праведнику Мира», Герою Великої Вітчизняної війни. Їх багато. Трапляються вони у нашому житті, і пам'ять про них за їхні праведні вчинки глибока та яскрава. Не доведи, Господи, коли-небудь перевірити, чи спроможні ми на таке, як Януш Корчак, як «Праведник Мира».

Віра ЛЮБАРОВА,

викладач Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка